

Hela ristningen är i hög grad diletantiskt utförd. Den är snarast ett klumpigt försök att efterlikna en runsten, av någon som icke haft anledning att använda runtecknen för språkligt ändamål.

299. Skånela kyrka.

Pl. 2.

Litteratur: J. H. Rhezelius, F 1 2 n:r 40; Sveriges kyrkor, Uppland 4 (1920), s. 413.

Äldre avbildning: Rhezelius, teckning (F 1 2).

Ett fragment av en runsten är inmurat på utsidan av norra kyrkoväggen, 1,5 m. V om ingången, 0,24 m. över marken.

0,55 × 0,65 m.

Fragmentet innehåller endast ornamentik, med bandslingor i en egendomlig flätning. I övre kanten en rak linje, som möjligen har begränsat en inskriftsrad.

Rhezelius har i handskriften F 1 2 avtecknat två fragment från Skånela kyrka. Båda ha ornamentik men inga runor. Ornamentikens likhet med U 299 är påfallande. Möjligen är det ena av Rhezelius' fragment, trots vissa olikheter, identiskt med U 299.

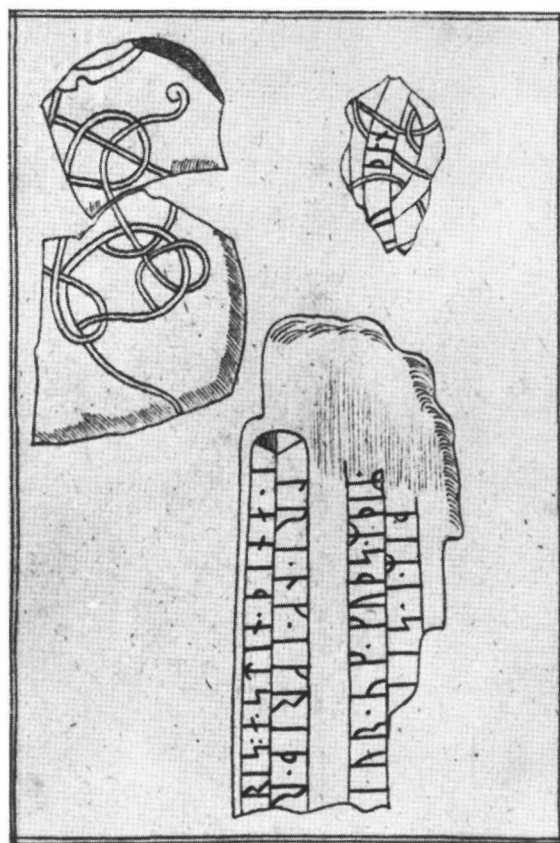

Fig. 5. U 299, 302 och 303. Skånela kyrka. Efter teckning av Rhezelius.

300. Skånela kyrka.

Litteratur: B 43, L 483. J. Bureus, F a 6 s. 212 (Rhezelius), F a 5 n:r 335, F a 1 s. 75; J. H. Rhezelius, F 1 2 n:r 37; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 115; O. Celsius, SR 1, s. 386, 2, s. 603; C. G. Rafn, Nordiske Runemindesmærker (1856), s. 80; UFT h. 6 (1877), s. 25; E. Brate o. S. Bugge, Runverser (ATS 10), s. 102; Sveriges kyrkor, Uppland 4 (1920), s. 413.

Avbildningar: Rhezelius, teckning (F 1 2); Peringskiöld och Hadorph, träsnitt (i Monumenta 3 och B 43).

Runstenen fanns enligt Rhezelius (F a 6) »På Kyrkiogården nor om K[yrkan]». Bureus (F a 5): »På Kyrkogården nordan til». Det är troligen denna sten, som åsyftas i *Ransakningarna*: »På Kyrckiogården finnes en Runasten med någon Runaskrift». — Peringskiöld: »På Skånella Kyrkegård vid vägen på öster sidan, finnes öfver nogon gemen bondes graf en kulliggiande Runsten, som fordom här i negden på nogondera backen till en förnäm Herres minne stått uprester.» — Celsius har upptecknat inskriften den 4 juni 1727. Sedan dess finnes den icke omtalad i litteraturen och är åtminstone tills vidare försvunnen.

Ung. storlek: höjd 1,50 m., bredd 1,30 m. »Är vist en kalksten och ingen gemen gråsten. Runorna äro så hela och artigt huggne som på en gottlands sten, och äro såsom nya med sina kanter» (Celsius). Ristningen har sålunda varit vackert huggen och väl bevarad.

Inskrift (efter B 43 och Celsius):

pyrui + lit + raisa + stain × eftir + hlftain + merki + mukit + eftir × man kupan

Þyrvi let reisa stæin æftir Halfdan, mærkir mykit æftir mann góðan.

»Tyrvi lät resa stenen efter Halvdan, ett stort minnesmärke efter en god man.»

Till läsningen: Rhezelius: 2 y, 19 i, 19—23 ifitir, 32 i, 41 a (med bst endast t. v.), 44 a. — Peringskiöld: 2 u, 19, 32 och 41 i. Men Celsius anmärker uttryckligen, att dessa runor voro stungna.

Om kvinnonamnet *Þyrvi* se Sö 188, om mansnamnet *Halfdan* E. Wessén, *De nordiska folkstammarna i Beowulf* (1927), s. 46. *hlftain* är väl sannolikt en felristning, möjligen, såsom Bugge förmodar, föranledd av det föregående *stain*. Brate anser, att ristningen återger en namnform *Halfdæn*, som »kunde förklaras såsom analogibildning från folknamnet *Dæni* eller genom inflytande från fe. *Healfdene*(?)».

Slutet av inskriften har versform:

mærki mykit

æftir mann góðan.

Då runstenen synes ha varit ganska liten till sina mått, är det onekligen förvånande, att den i inskriften betecknas som *mærki mykit*, ett stort minnesmärke. Möjligen har det allittererande uttrycket varit en känd fras, som har hämtats från någon annan inskrift, där det mera har varit på sin plats. Det kan, såsom ovan har framhållits (Del 1, s. 146), ha varit föranlett av den närbelägna äldre runstenen vid Sälna bro (U 323). Denna måste i hög grad ha imponerat på bygdens folk såsom ett stort minnesmärke efter en god man. Tyrvi har också rest en sten efter Halvdan, ingalunda lika stor som Sälna-stenen, men med en omsorgsfullt utförd och konstnärlig ristning.

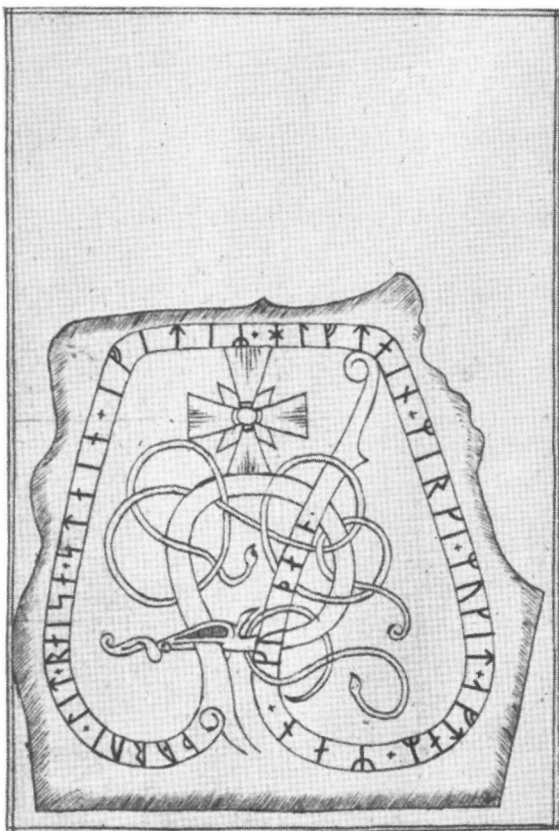

Fig. 6. U 300. Skånela kyrka.
Efter teckning av Rhezelius.

Fig. 7. U 300. Skånela kyrka.
Efter B 43.

Bugge (*Runverser*) har fäst uppmärksamheten vid det likartade uttryck, som förekommer i ristningen U 102 vid Viby, Sollentuna sn: **mukit mirki furir arkum mani**. Redan Peringskiöld har påpekat likheten i de båda ristningarnas ornamentik. Han antager, att de äro utförda av samme ristare. Detta torde emellertid vara mycket oviss, kanske snarast osannolikt.

301. Skånela kyrka.

Litteratur: J. Bureus, F a 6 s. 213 (Rhezeliuss), F a 5 nr 336 b, F a 1 s. 75; J. H. Rhezelius, F 1 2 nr 38; R. Dybeck, Svenska runurkunder 2 (1857), s. 33; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 32; Sveriges kyrkor, Uppland 4 (1920), s. 413.

Avbildning: Rhezelius, teckning (F 1 2).

Alla uppgifter om runstenen härröra från Rhezelius. Platsen anger han helt allmänt som »Skånila kyrke mur». Troligen sitter stenen inmurad under rappningen i någon av kyrkans väggar. Stenen var sönderslagen ungefär på mitten, och endast den nedre hälften är känd genom Rhezelius' teckning.

Inskrift (enligt Rhezelius):

· nsmar × li - rita · stin pi ... ps mupir · a osmuntr · kla markapi

Asmarr(?) le[t] retta stæin þe[nna] ... [Gu]ðs modir. Asmundr ... markaði.

»Åsmar lät resa denna sten ... Guds moder. Åsmund ... märkte.»

Till läsningen: Stenen är skadad vid runorna 7—10. Runan 8 saknas alldeles på Rhezelius' teckning men bör ha varit ett **t**. I F a 6 finnas följande avvikelser: 1 **a**, 6—12 **lita**, efter 36 **a** finnas runorna **pi**, sålunda ordet **klapi**, vilket av Bureus översattes »glade, *letus*». — Dybeck supplerar 34—36 **kla** till **klakr**(?).

Inskriftens första runa är på Rhezelius' teckning **n**, enligt F a 6 **a**. Möjligen är **n** felläsning för **o** och namnet sålunda **osmar**, d. v. s. *Asmarr*. Ett sådant namn är icke känt från någon annan inskrift. Det är icke heller annars belagt i svenska eller danska källor. I norska medeltidsurkunder finnas emellertid enstaka belägg av namnet *Asmarr* enligt Lind (även i Supplementbandet): från Jämtland, Österdalen och Gudbrandsdalen.

26 **a** kan ha varit rest av ett **in en** 'men', med **a** felaktigt för **n**, såsom icke sällan är fallet. Men sannolikare torde vara, att ristaren varit oviss om beteckningen av första vokalen i namnet *Asmundr*. Han har först ristat **a**, men därefter tillagt ett **o**, sålunda **aosmuntr**.

Efter namnet **osmuntr** följa på Rhezelius' teckning tre runor 34—36 **kla**; F a 6 har fem runor **klapi**. Troligen har stället varit otydligt, och Rhezelius har på sin renritade teckning infört endast de runor, som han säkert kunnat läsa. Möjligen har här stått ett tillägg till namnet *Asmundr* — han betecknar sig vanligen som *As-*

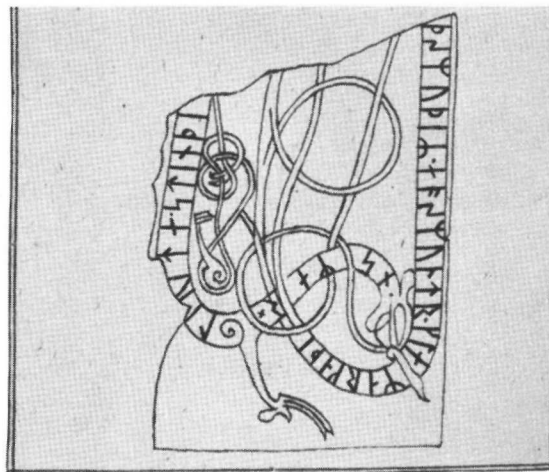

Fig. 8. U 301. Skånela kyrka.
Efter teckning av Rhezelius.